

POLITIET
POLITIDIREKTORATET

KOM
Koordineringsenheten for Ofre for Menneskehandel
NATIONAL POLICE DIRECTORATE

Rettigheter til antatte ofre for menneskehandel

Koordineringsenheten for ofre for menneskehandel (KOM)

Anne Kristine Iván og Ingrid Weider Lothe

RVTS Nord – Konferanse i Tromsø 22.5.2019

Koordineringsenheten for ofre for menneskehandel

- Et virkemiddel for samordning
 - Nettverksdrifting og kompetanseutvikling
 - Veiledning, informasjonstiltak og verktøy
 - Rapporteringer – årlig tilstandsrapport
- Se politiet.no/menneskehandel for rapporter og verktøy
- Oppdateringer til KOM nettverket
 - Oversikt over rettsavgjørelser
 - Nyhetsbrev

Omfang av antatte ofre som mottar bistand

- Årlig ca. 300 antatte ofre – usikre beregninger
- Sammensatt gruppe
 - Alder
 - Kjønn
 - Nasjonalitet
- Utnyttingsformer
 - Utnyttelse til prostitusjon eller andre seksuelle formål
 - Utnyttelse til arbeid eller tjenester
 - Kombinasjon av utnyttingsformer

Utsattes sårbare situasjon – vårt ansvar å se

- Tre bulgarske kvinner utnyttet til prostitusjon i Oslo i 2012-2013
- Alle tre kom fra svært vanskelige forhold i hjemlandet
- Tre menn og en kvinne ble dømt for å ha utnyttet kvinnene (HR-2016-2491-A, 2016-12-08)

Plikten til å identifisere mulige ofre – hva innebærer det?

- Krav til kompetanse og prosedyre
- Hvor er ansvaret forankret?
- Hvorfor en sterk aktivitetsplikt?
- Hvem har ansvar for å identifisere?

Kunnskap om indikatorer

Generelle indikatorer

- Kommer fra et land som er kjent for rekruttering til menneskehandel
- Er påtruffet i prostitusjonsmiljøer eller kriminelle miljøer (eksempelvis narkotikasalg)
- Gir inntrykk av å være overvåket
- Mangler kontroll over egne dokumenter
- Bundet av gjeld, vold, trusler, begrenset bevegelsesfrihet
- Viser tegn på frykt eller stress
- Oppgir å være voksen, men det er stor avstand mellom oppgitt alder og fremtoning eller atferd
- Har kommet til Norge i gruppe med mennesker som ikke er i slekt, eller som er i fjern slekt
- Lever under uverdige forhold
- Har ulovlig lange arbeidsdager
- Er ute av stand til å forhandle om egne arbeidsforhold
- mv.

Hva er minimumskrav for å legge til rette for identifisering?

- Kunnskap om indikatorer
- Kartlegg ved grunnleggende spørsmål/undersøkelse/beslag
- Gi informasjon om rettigheter og hjelpetiltak, tilby bistand til å ta kontakt med hjelpetiltak
- Antatt mindreårig offer
 - Opplysningsplikt til barnevernet
- Vurder å utlevere informasjon til politiet, utlendingsforvaltningen, andre kontrollinstanser

Hvorfor et særlig rettighetsvern?

- Antatte ofre har rett til bistand og beskyttelse
 - Rettigheter forankret i internasjonale forpliktelser
 - Rett til bistand til fysisk, psykisk og sosial restitusjon
 - Rettighetene skal gi ofre mulighet til å komme seg ut av en utnyttingssituasjon
 - Legge til rette for straffeforfølgning av bakpersoner
- Personer i sårbare situasjoner
 - Komplekse juridiske, sosiale og helsemessige forhold

Informasjon om rettigheter og hjelpetilbud

- Alle instanser som kommer i kontakt med mulige ofre
 - Informasjon gis som ledd i identifiseringsprosessen
 - Bistå med å sette i kontakt med hjelpetiltak
- Nasjonal hjelpetelefon
 - ROSA 22 33 11 60 (døgnåpen linje)
Kan bistå med identifisering og videre oppfølging (alle utnyttingsformer)
- Veiledningsfunksjon i Bufdir
- Ofre som motsetter seg bistand

Juridisk bistand

- Fri rettshjelp for å vurdere forhold av betydning for anmeldelse
- Minimum tre timer fritt rettsråd. Advokaten kan søke fylkesmannen om utvidelse av bevillingen
- Bistandsadvokater med kompetanse om menneskehandel

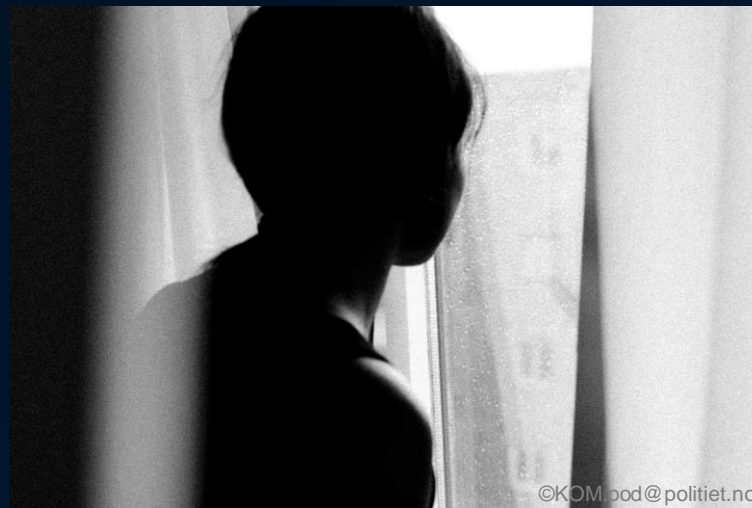
Nødvendige sikkerhetstiltak

- Politiet må foreta en risikovurdering og vurdere tiltak
- Samarbeid mellom politiet og UDI, barneverntjeneste, hjelpetiltak, bistandsadvokat, representant, m.fl.

Oppholdstillatelse

- Refleksjonsperiode
 - Tillatelsen skal tilrettelegge for å kunne bryte med miljøet bak menneskehandelen
 - Seks måneders tillatelse, som ikke kan fornyes
- Begrenset oppholdstillatelse
 - Tillatelsen skal tilrettelegge for straffeforfølgning
 - Kan gis for inntil 12 måneder, kan fornyes
- Søknad om beskyttelse
 - Flyktningstatus, vitnetillatelse, opphold på humanitært grunnlag

Trygg bolig og oppfølging

- Tilrettelagt oppfølging for voksne i refleksjonssporet
 - Rett til ytelser etter sosialtjenesteloven og midlertidig bolig i kommunal regi – NAV
 - Krisesenterbolig koordinert av ROSA
 - Andre tilrettelagte bo- og oppfølgings-tilbud: Frelsesarmeen (Filemon), Kirkens bymisjon (Lauras hus), Marita-stiftelsen (Marita Women bokollektiv)
- Tilrettelagt oppfølging i asylsporet
 - UDI og ROSA

To mindreårige jenter begår lommetyverier

Oktober 2015 Stockholm
Begge jentene pågrepet av svensk politi mistenkt for tyveri. Far henter jentene hos sosialstyrelsen.

Oktober 2015 Oslo
Flere tyverier på busser og trikker. Anmeldes. Vinningsgruppa iverksetter sporing.

Avdekker grovt tyveri:
Del av gjennomgående handlingsmønster, ledd i planlagt kriminell aktivitet med profesjonelt preg

Ledd i utnyttingssituasjon?

April 2017 Oslo tingrett (TOSLO-2016-195538)
To tiltalte (mor og sønn) dømt for medvirkning til grovt tyveri og grov menneskehandel:

De utnyttet og forledet jentene til å begå tyveriene:

- Regi på jentenes bevegelser, handlemåte og inntjening
- Jentene fullstendig prisgitt de tiltalte. Begge i svært sårbare livssituasjoner.

Mindreårige har særskilte rettigheter – hva slags oppfølging har de krav på?

- Barn særlig utsatt for menneskehandel
- Opplysningsplikt til barnevernet
- Rett til representant eller verge
- Plassering i barnevernsinstitusjon (bvl. § 4-29)
- Samarbeid mellom barnevern, politi, UDI, advokat, representant
 - Riskovurdering
 - Aldersvurdering
 - Overgang ved 18 år

Helsehjelp

- Ofre kan ha alvorlige psykiske og fysiske helseskader
- Rett til akutt helsehjelp
- Fastlege og spesialisthelsetjeneste – tilgangen til rettigheter en utfordring
- Ingen spesialiserte helsetilbud

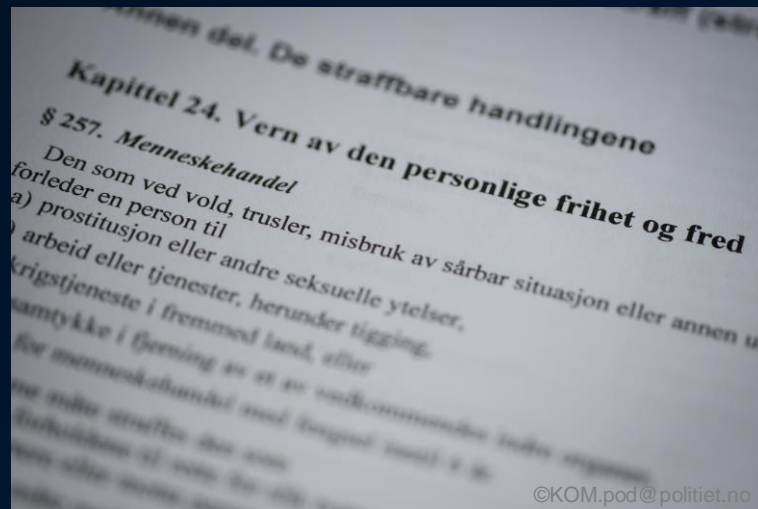
Assistert retur og reetablering

- UDI har ansvar for assistert retur - Avtale med IOM
- Program for assistert retur og reetablering for sårbare grupper
 - Omfatter ofre for menneskehandel
 - Formål å hindre at ofre blir ofre på nytt og å bidra til reintegrering i hjemlandet

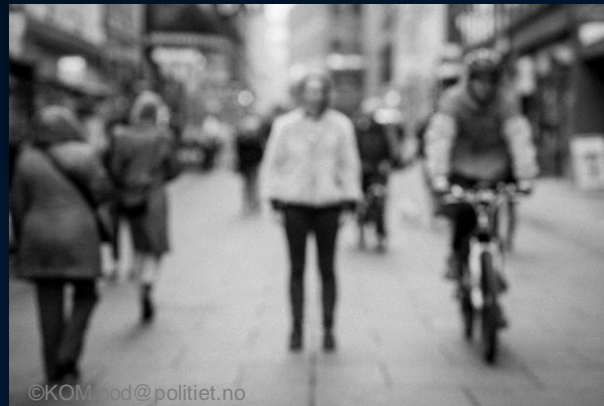
Straffesaker

- Anmeldelser
 - 45 i 2018, hvorav 11 for grov menneskehandel
- 47 fellende dommer i perioden 2003–2019
 - 13 gjelder utnyttelse av mindreårige
 - 36 gjelder utnyttelse til prostitusjon eller andre seksuelle formål
 - 11 gjelder utnyttelse til tvangsarbeid eller tvangstjenester

Et rettighetsbilde med utfordringer

- Mange aktører med ansvar – ansvaret er **fragmentert**
- Mangler ofte en **helhetlig tiltakskjede** når ofre blir identifisert
- Samarbeid – avgjørende for å ivareta ofre
 - KOM kan gi veiledning og oversikt over kontaktpunkter hos samarbeidsaktører (Kontakt KOM.pod@politiet.no)
- Initiativer for å styrke samordningen på feltet

Et felles ansvar for å ivareta ofrene

- "I will only tell my story if you care about it!"
 - Holdninger og beveggrunner for arbeidet vårt
- Hva er ansvaret for identifisering i min instans?
- Hva kan min instans gjøre for å sikre at rettighetene til ofre ivaretas?
- Hvem bør jeg samarbeide med?

Lykke til med en tverrfaglig satsing!

